

Kriisi haldamise majandustrateegiad: Kokkuvõid või valitsuse investeerimisprogrammid?

Autor: ITD -Innovación, Transferencia y Desarrollo

Sisukord

1. Ülevaade	2
2. Taustateave.....	6
Sissejuhatus	6
Kahe vastastikuse mudel	7
Neoklassikaline mudel	7
Keynesi mudel	8
Majandusliku tasakaalustamatuse leevendamise vahendid: eelarve- ja rahapoliitika	8
Kuidas soovivad kaks mudelit reageerida majanduslikule tasakaalustamatusele poliitiliste vahenditega?	9
Iga majanduspoliitilise valiku tagajärjed	11
Kriis: Maailma majanduslik häire ja vastuste vastutamine	11
Suur depressioon ja Keynesi mudel	11
Naftakriis ja heaoluriigi lõpp	12
Neoliberaalne mudel ja 2008. aasta finantskriis	13
Konservatiivne vastus: kokkuvõid	13
Vastutsükliline reaktsioon: milline võiks olla valitsuse investering	14
Poliitilise majanduse roll: Täiendavad nõuanded.....	15
Sõnastik.....	17
Viited.....	19
3. Koolitusmaterjalid	21
Tegevus 1.1: Mudelite viktoriin	21
Tegevus 1.2: Järelviktoriin.	24
Tegevus 2: Meediauuringud	25
Tegevus 3: Rollimäng	27
Tegevus 4: Vali oma kriis	29
4. Interaktiivne õppematerjal	31
Viktoriin	31

1. Ülevaade

Mis on kriis? Kriis on mõiste, mis üldiselt viitab tõsisele häirele ja majanduses pole see teisiti. Majanduskriisid on need hetked, kus mitmesugustel põhjustel muutuvad majanduslikud muutujad ebastabiilseks.

Kuidas kriisi tuvastada? Kõige tavalisemad kriisi näitajad on majanduslik tasakaalustamatus, mis avaldub kasvava tööpuuduse, inflatsiooni, ettevõtluse passiivsuse, vaesuse jne tasemena. Selles mõttes võivad kriisid ilmneda majandustsükli loomuliku hetkena; või võivad need olla spetsiifiliste šokkide tagajärjed, kõige sagedamini viimastel aastakümnetel globaliseerunud majandusdünaamika tulemusena.

Kuidas majanduskriisi juhtida?

Nendes olukordades, kui tasakaalustamatus toob kaasa majanduskriisi, on riiklik poliitika vastutav riikide majanduskasvu stabiliseerimise eest. Kuidas seda kõige paremini teha, on küsimus, mille majandusteadlased ja poliitikakujundajad endalt küsivad, ja nagu on lihtne ette kujutada, ei ole tegevusvalemid alati üksteisega kooskõlas. Iga majandusteooria koolkond sõnastab erinevad hüpoteesid ning seetõttu erinevad järeldused ja praktilised soovitused.

Majanduse üldise võrdlusmudeli kaks mudelit on ühelt poolt **uusklassitsistlik** kool ja teiselt poolt **Keynesian**. Majandusliku tasakaalustamatuse vastu võitlemiseks oleksid kahe mudeli soovitused ja soovitatud majanduspoliitika erinevad, kuna need erinevad majanduse toimimise erinevatest eeldustest¹.

Neoklassitsistliku kooli majanduspoliitika tõrjub stiimulite kasutamist riiklike kulutuste suurendamiseks - või majanduslikus mõttes - "ergutus kogunõudlusele, mida haldab peamiselt eelarvepoliitika". Seda seetõttu, et see kool usub, et riiklikud kulutused tooksid hinnatõusu, kuna eeldatakse, et majandus on alati täieliku tööhõive tasemel - ja seetõttu ei saa pakkumine suurened. Neoklassikalise teooria kohaselt parandab tasakaalustamatuse olukorrad hindade paindlikkus ja turu automaatsed mehhanismid.

Vastupidi, keyneslaste jaoks on peamine vahend majandusse sekkumiseks tõepoolest eelarvepoliitika. Seda seetõttu, et see on antitsükiliste meetmete kõige tõhusam vahend, mis mõjutab otseselt kogunõudlust. Riiklike kulutuste kõikumine (toetuste andmine, maksude alandamine jne) toob kaasa inimeste sissetulekute kasvu, mis arvatavasti toob kaasa tarbimise kasvu. Suurenenud ootused toovad investeringute kasvu veelgi. Need ahelreaktsioonide jadad toimuvad viisil, mis lõpuks on sissetulekute ja SKP suurenemine suurem kui esialgu avaliku sektori kulutused, tänu sellele, mida keyneslased nimetavad "multiplikaatori efektiks". Seetõttu soovib see mudel eelarvepoliitika ja koos sellega ka kogunõudluse juhtimisega luua vajalikke muutusi, mida tasakaalustamata majandusolukord võib vajada.

Kas need on ainsad koolid / tegevussuunad?

Majandusteadus ei moodusta homogeenset ja üldtunnustatud teadmiste kogumit. Mured ja vastused majandusprobleemidele erinevad vastavalt mõttekoolidele ja loomulikult vastavalt seisukohale või huvile, mida teadlased otseselt või kaudselt eeldavad. Kaks ülaltoodud rida (uusklassikaline ja

¹ For more details on the different economic schools, check the chapter "Economic schools of thought: Labour perspective".

keinslane), mille all me selle toimiku püstitame, moodustavad vastassuunalised punktid laias spektris, mis hõlmab ka teisi majanduskoole, mis on levinud ühele või teisele lähemale.

Näiteks on monetaristlik kool (tuntud ka kui Chicago kool) oluline vool, mis kritiseeris teravalt riigi kaalu majanduses, samuti eelarvemehhanismide kasutamist peamise vahendina majanduse tasakaalustamatuse vastu võitlemisel. Milton Friedmani eestvedamisel toetas see anti-interventsioonivool turu autonoomset loogikat ja majanduspoliitikat, mille keskmes olid rahapoliitika instrumendid. Seetõttu asub see selgelt neoklassikalise voolu kõrval spektril.

Spektri teises otsas on Keynesi-järgne majandus andnud Keynesi esialgses analüüsis rohkem jõudu neljale elemendile: tulujaotus, finantsasutused ning ametiühingud ja rahvusvahelised ettevõtted. Selle Keynesi teooriatele loogiliselt lähemal asuva kooli sõnul tuleks kriisi ajal eelarvepoliitikat kasutada selleks, et kogu nõudluse tase tagaks täieliku tööhõive. Siiani on see kooskõlas Keynesi esialgse seisukohaga, kuid erineb selle poolest, et propageerib sellise majanduspoliitilise segu väljatöötamist, mis ühendaks palgapoliitika tugeva ümberjagamismehhanismiga, ning lisab vajadust tunnistada finantssüsteemi vähendamise ja ümberkorraldamise vajadust.

Peale nende kahe kooli ja unustamata klassikalisi ja marksistlikke juuri, ei ole alternatiivsed voolud lakanud levimast, mis nõuab majanduslike probleemide erinevat lugemist. Nende hulgast võime leida strukturalistliku kooli, institutsionalistliku kooli, ökoloogilise majanduse ja feministliku perspektiivi. Kõik need teed asuvad lähemal või kaugemal neoklassikalistest või keyneslikest kriisireguleerimise valikutest, sõltuvalt nende sarnasusest eelmainitutega, ning need on meie majandusteooriate peatüki teemad.

Miks on oluline mõista, kuidas kriise hallatakse?

- 1) ***Erinevate huvide mõistmiseks.*** Oluline on meeles pidada, et need kaks vastandlikku mudelit (neoklassikaline ja keyneslane koos teiste paljude keskel olevate mudelitega) vastavad arutelule, mis ei puuduta ainult erinevaid majandusteooriaid, vaid ka ideoloogiaid ja poliitilisi võimalusi. Ei ideoloogiad ega poliitilised võimalused pole seotud konkreetsete majanduslike huvidega. Pigem raamistavad ideoloogiad ja poliitilised võimalused otseselt erinevate rühmade huvid ja nende võimekus. See tähendab, et tegelik lahing käib ümberjagamise üle: kes kannab kriisi korral kaotuse koormat?

Mõju erinevatele sotsiaalsektoritele võib olla üsna erinev, kui näiteks riiklik poliitika otsustab riikide majanduskasvu stabiliseerida antitsükiliste meetmete abil, kasutades samal ajal vahendeid kõige haavatavamate sektorite kaitsmiseks; või kui valitsused otsustavad selle asemel lasta turul tasakaalustamatuse ise korraldada, päästes pankrotistunud pankade ja finantsvõlausaldajate eest. Selle mõistmine on kasulik kõigile, kes tunnevad muret selle pärast, keda kahjustatakse ja kellele on võimalikest erinevatest strateegiatest kasu saada. Lõppkokkuvõttes sõltuvad kõik majanduspoliitilised meetmed väärtushinnangutest ja ideoloogilistest eeldustest ning ennekõike ühe või teise huvi domineerimisest sotsiaalsüsteemis.

cartoonistgroup.com/

Washington Post Writers
Group/

Nick Anderson

- 2) **Kokkuvõtte sellest, mida me pole siiani õppinud.** Üldiselt põhineb ametliku hariduse üldine lähenemisviis (peamiselt õpikute kaudu) vastus kriisi majanduskontseptsioonile neoliberaalsele majandusparadigmale. Turgu peetakse põhiliseks enesetasakaalustamise vahendiks, mis sisaldab ratsionaalseid esindajaid, kes püüavad maksimeerida kasumit ja sissetulekut, julgustades individualistlikku ja utilitaristlikku käitumist.

Selles kontekstis kiputakse kriise alati seletama mehaaniliselt, raamistatud erinevate temaatiliste kontseptsioonide kaudu, mis on seotud kasvu ja majandustsüklitega, makromajanduse ja avaliku sektori sekkumisega, selgitamata kriiside põhjuseid ega tegelikkusega kokkupuutepunkti. See tähendab, et uurimata otseseid mõjusid, mis ühel või teisel kriisireguleerimisstrateegial võivad olla meie igapäevaelule, ega küsimata, kes igas olukorras kasu saavad ja kes kannatavad. Seetõttu on selle toimiku eesmärk vaidlustada seda õppemustrit, lootes äratada õpilase kriitiline vaade tänapäeva maailmas eksisteerivate majandusprobleemide lahendamise erinevatele viisidele.

- 3) **Mineviku mõistmiseks.** Kogu 20. sajandi vältel kujutavad empiirilised tõendid kapitalistlike majanduste aja jooksul väga ebastabiilset arengut, kus majanduskriisid on toimunud pidevalt ja üha sagedamini. Suur depressioon pärast 1929. aasta krahhi, 1970. aastate alguse naftakriis ja 2008. aasta finantskriis on mõned näited ülemaailmsetest majanduskriisidest, ehkki erinevate käivitajatega (intressimäärade muutused, tootmiskulude muutused, spekulatiivsed rahamullid). Veelgi enam, kumbki kestis erineva aja.

Konservatiivne poliitiline vastus oli see, mis domineeris majanduskriiside poliitilises majandamises alates 1970. aastatest. Poliitika, mis keskendub riigieelarve puudujäägi vähendamisele, riiklike kulutuste vähendamisele, palkade kontrollimisele ja omavääringu devalveerimisele, on olnud paljudes Euroopa riikides pärast 2008. aasta kriisi rakendatud kokkuhoiuplaanide alus.

Tagasihoidlikkus tähendab riiklike kulutuste lõpetamist või vähendamist. Lõppkokkuvõttes tähendab see riigi taandumist sotsiaalse heategijana, mis süstib majandusse ressursse. Probleem on selles, et need kokkuhoiupoliitikad ei ole suutnud tagada püsivat stabiilsust ja heaolu ega ole

vältinud suuri majanduslikke probleeme, nagu massiline töötus, ressursside raiskamine, vaesus ja ebavõrdsus. Seetõttu tasub küsida, kuivõrd on kokkuhoid kriisi korral õige strateegia.

- 4) **Tuleviku mõistmiseks.** Praegu, kui seda toimikut koostatakse, toimub COVID-19 viiruse põhjustatud erakordse kriisi tagajärjel riigi rolli ootamatu ja järsk muutus. Peaaegu kõigi maailma riikide valitsused on pandeemia tagajärjel tekkinud tervise-, majandus- ja sotsiaalprobleemide vahel olnud ja seisavad silmitsi raskete kompromissidega. Paljud riiklikud ja piirkondlikud valitsused on kriisi majandus- ja fiskaaltagajärgedega tegelemiseks kiiresti reageerinud ning riigid kulutavad oluliselt rohkem kui aastatel 2008–2009. Kaks kolmandikku OECD riikidest on näiteks võtnud meetmeid riikliku valitsuse rahastamise toetamiseks (OECD, 2020).

Riiklike investeeringute kasutamine kõigil valitsustasanditel COVID-19 taastumise toetamiseks aja jooksul kujutab endast täiesti erinevat stsenaariumi kui see, mille kuulutasid välja kokkuhoiu pooldajad, kes toetas riiklike kulutuste vähendamist ja inflatsiooni suunamist üle kõige. Kuigi on veel liiga vara sügavalt aru saada, kuidas seda kriisi juhiti ja kas riigi kui majanduse investori suurenenud kohalolek on siin püsimiseks, on julgustav tunnustada, kuidas mõnes riigis saavutatakse majanduse elavdamise eesmärgid seotud sotsiaalsete ja kliimaeesmärkidega.

VÕTMESÕNAD

- Kriis
- Majanduspoliitika
- Määrus
- Üldine nõudlus
- Heaoluriik
- Riiklikud investeeringud
- Neoliberalism
- Tagasihoidlikkus

2. Taustateave

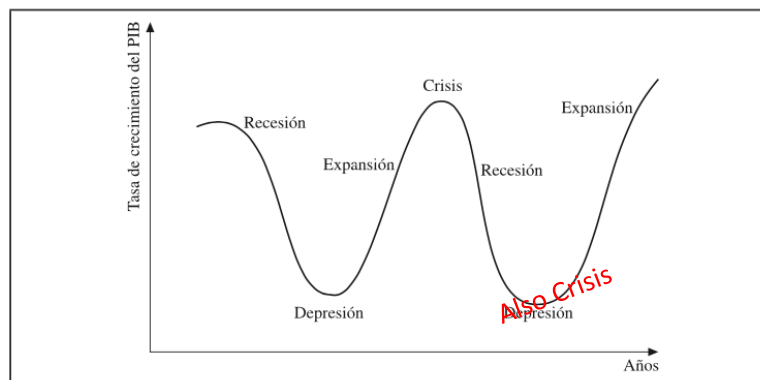
Sissejuhatus

Mis on kriis? Kriis on mõiste, mis üldiselt viitab häirivale olukorrale ja majanduses pole see erinev. Majanduskriisid on need hetked, kus mitmesugustel põhjustel majanduslikud muutujad destabiliseeruvad.

Kõige tavalisemad kriisi näitajad on tasakaalustamatus, mis avaldub tööpuuduse, inflatsiooni, ettevõtete passiivsuse, vaesuse jne suurenevas tasemes. Selles mõttes võivad kriisid ilmned majandusliku loomuliku hetkena või need võivad olla konkreetsete šokkide tagajärg, mis on viimastel aastakümnetel olnud kõige sagedamini globaliseerunud majandusdünaamika tulemus.

Mis vahe on kriisil ja majanduslangusel?

Kapitalistliku dünaamikat on kvalifitseeritud kui erineva suurusega erinevate signaalide kõikumiste tsüklilist protsessi. Normaalne on leida laienemise ja kiirendatud kasvu faasid pärast depressiooni ja stagnatsiooni faase, nagu on näidatud joonisel 1.

Majandusükskel on ajavahemik, mille jooksul majanduse laienemisele (SKP kasvule) järgneb kogunemiskiiruse kriis, millest saab seejärel majanduslangus, mis põhineb teatud ajahetkel jõudes madalseisu või madalseisu, millest alates laienemine algab uuesti.²

Majanduslangus on majandustegevuse aeglustumise faas, mille käigus tarbimine väheneb, mis toob kaasa tootmise, realsissetuleku ja tööhõive languse. See majanduslanguse faas võib olla ajas enam-vähem pikenenud, kuid seda peetakse tavaliselt depressioonist lühema kestusega.

Kui graafik näitab, et kriis on katkestus, mis muudab ekspansioonifaasi suundumust, nagu õpikutes tavaliselt selgitatakse, on meie igapäevases arusaamises kriis sageli seotud depressiooni faasiga.

² Oluline on rõhutada, et majanduskriisi kui tsükli faasi idee on üks selle kontseptsioonile lähenemise viise, kuid mitte ainus. Üldiselt on kriisi mõiste raamitud erinevates temaatilistes valdkondades kasvu ja majandusükslite, makromajanduse, praeguste kriiside ja / või avaliku sektori sekkumisega seotud plokid.

Depressioon on hetk, mil majanduslangus lõpeb või teisisõnu, kui majanduslangus on aja jooksul püsiv ja muutub raskemaks. Küna järgne on tingimata tõusuperiood, kus majanduslikud muutujad hakkavad taastuma. Nendes olukordades, kui tasakaalustamatus toob kaasa majanduskriisi, on tasakaalu taastamiseks vaja proovida olukorda ümber pöörata. Täpselt sõltuvad valitud strateegia ja selle taastamise kasusaajad poliitilistest majanduslikest otsustest ning neid aspekte proovime selles toimikus illustreerida.

Kuidas seda kõige paremini teha, on küsimus, mille majandusteadlased ja poliitikakujundajad endalt küsivad, ja nagu seda on lihtne ette kujutada, ei ole tegevusvalemid alati ühel meelel. Iga majandusteooria koolkond sõnastab erinevad käitumuslikud hüpoteesid, erinevad järeldused ja praktilised soovitused. Erinevate seisukohtade mõistmiseks esitatakse majanduse üldise võrdlusmudeli kaks mudelit, peamiselt ühelt poolt neoklassikaline koolkond ja teiselt poolt Keynesi analüüs ning erinevad ettepanekud, mida kumbki järgib.

Kahe vastastikuse mudel

Kõigil makromajanduslikel suhetel on kvantitatiivne mõõde, mida tuleb nende haldamiseks või nendesse sekkumiseks hoolikalt jälgida ja registreerida. Võimalikud poliitilised vastused, mida esindavad arvukad majandusteooriad, näitavad lahknevusi, nagu näidatakse.

Neoklassikaline mudel

Neoklassikaline mudel eeldab, et antud hetkel on olemas tootmisvõimsus (mida nimetame kogu- või koondvarustuseks), mis on määratud tehaste, masinate, seadmete jne arvuga. (füüsiline kapital) ja töötajad (inimkapital). Lisaks eeldatakse, et hinnad on alati paindlikud. See paindlikkus võimaldab pakkumisel ja nõudlusel majanduse täieliku tööhõive korral alati tasakaalu viia. Kui ressursi ülepakkumine põhjustab selle ülejäägi, langeb selle hind (palgad langevad) ja seejärel suureneb nõudlus, korrigeerides automaatselt olemasolevat töötust.

Selle nn liberaalse mudeli põhiidee on see, et täieliku tööhõivega tasakaalu saavutamiseks piisab, kui muuta hinnad täiesti paindlikuks ja võimaldada turgudel vabalt toimida. Igasugused eksogeensed sekkumised oleksid tasakaalustamatuse korrigeerimiseks kasutud, kuna tasakaalunihked peaksid lahenduma iseenesest turgude vabaduse ja hinna paindlikkuse funktsioonina. Selle mudeli kohaselt toovad i-sekkumised ainult majandusliku ebaefektiivsuse, põhjustades kas hinnatõusu (inflatsiooni) või üksikute kulutuste ümberpaigutamist. Viimased võivad juhtuda ratsionaalsete eraagentidena, kes mõistavad riigi kasvavat puudujääki, ja näevad tulevikus ette, et maksud on suuremad ja pigem säästavad kui tarbivad.

Keynesi mudel

Keynesi mudeli lähtehüpooteesid esitavad majanduse toimimisest erineva nägemuse ja jõuavad väga erinevatele järeldustele. Peamine erinevus seisneb selles, et Keynesi jaoks on hinnad üsna jäigad, see tähendab, et need ei reageeri nõudluse muutustele. Ja arvas, et see jäikus mõjutas palkasid eriti seetõttu, et töötajad ei ole tavaliselt nõus vastu võtma madalamat palka, kui nad igal ajal saavad.

Kui seisame sellise tootmise tasemel, millel puudub täielik tööhõive, tähendab see, et tööhõive nõudlus on väiksem kui pakkumine. Võimet täistööhõive saavutamiseks saab edendada kogunõudluse suurendamisega, mis tooks kaasa rohkem tööhõivevõimalusi. Seetõttu oleksid selle mudeli kohaselt riigi sekkumised kogunõudluse suurendamiseks väga kasulikud ja vajalikud tootmise suurendamiseks, kui majandus on madalam kui täielik tööhõive. Alles siis, kui majandus on saavutanud täieliku tööhõive taseme, võib edasine nõudlust suurendav sekkumine põhjustada hinnatõusu.

Majandusliku tasakaalustamatuse leevendamise vahendid: eelarve- ja rahapoliitika

Majanduspoliitika kujundamise lõppeesmärk on sekkuda üldisse tasakaalustamatusse. Selle eesmärgi saavutamiseks on riigi kaks peamist vahendit eelarve- ja rahapoliitika.

Eelarvepoliitika: see on riigi kõige asjakohasem sekkumine kogunõudluse mõjutamiseks. Seda saab määratleda kui poliitikat, mida kasutatakse avaliku sektori sissetulekute ja kulutuste tasakaalustamiseks. Riigi kulutused määratletakse järgmiste summade summana:

- Jooksvad kulud: kulud, mis on ette nähtud avaliku sektori teenistuses töötavate töötajate tasustamiseks, kaupade ja teenuste soetamiseks ning jooksvateks ülekanneteks.
- riiklikud investeeringud: investeeringud, millega avalik sektor panustab majanduse kapitali kogumahutusse või vahendeid kapitali ülekandmiseks teistele sektoritele.
- finantskulud: kulud, mis on ette nähtud riigivõla huvide ja koormuse katmiseks.

Loomulikult tuleb rahastada riiklike kulutusi. Avalikke tulusid saab koguda kolmel viisil:

- koos aktsiaseltside toodetud kaupade ja teenuste müügist saadud tuluga,
- sunnimeetmete abil (peamiselt maksude kaudu),
- riigivõla suurendamine.

Hallates eelarvepoliitika kahe komponendi (tulud ja kulutused) erinevusi, tekitavad valitsused majandustegevuse muutusi erineval viisil:

- Kogunõudlust saab suurendada riiklike kulutuste suurendamise kaudu.
- Isiklikku kasutatavat sissetulekut
- koos sellega ka tarbimist ja kogunõudlust

- saab suurendada maksude alandamise kaudu. - Investeerimist saab stimuleerida maksukrediidi abil või vähendades kasumile avaldatavat maksusurvet.

Rahapoliitika: see on kogu riigi keskpanga sekkumiste kogum, et mõjutada olemasolevat rahasummat ja aidata seeläbi kaasa seatud üldeesmärkide saavutamisele. Valitsused kontrollivad rahapoliitikat, määrates kindlaks baasintressimäärad, et stimuleerida või aeglustada pankade hoiustamisraha loomist ning seeläbi laenudega võimaldatud investeeringuid ja tarbimist.

Rahapoliitika lähtepunktiks on mõjutada ringluses oleva raha hulka, muutes rahaturu intressimäärasid: kui rahapakkumine suureneb, siis intressimäär langeb ja vastupidi. Intressimäärade kõikumine mõjutab ühelt poolt pankade raha loomist (madalate intressimääradega on pankadel stiimuleid laenu anda), stimuleerides reaalmajandust investeeringute või tarbimise suurendamise kaudu; ja teiselt poolt mõjutavad intressimäärad individuaalset käitumist (kuna madalad intressimäärad ei lase juba olemasolevat hoiust raha kokku hoida) ka selleks, et tarbimist stimuleerides mõjutada taas reaalmajandust.

Mõlemal viisil (otsestelt tarbimise, säästmise ja investeerimise mõju hindamine või krediidi hõlbustamine) võib intressimäärade muutmine mõjutada kogunõudlust jalust tulenevat tootmist ja kudetõselase. Eelarvepoliitikat olulisi kõige otseseima võimalusega, kuna see sekkub otse reaalmajandusse, samas kui rahapoliitika sekkub esialgu rahaturule ja alles reaalmajandusele. Lisaks sellele, et rahapoliitikat vähem otseste vahenditega, kuna kavatsetakse majandust stimuleerida intressimäära langetamise kaudu, et ergutada erasektorit küsima oma pankadelt laene (mida kindlasti kasutatakse) inovesaute jaute. , jätab mõnda pisut tõrksale erasektorile. Ettevõtte ja leibkondade jaoks on intressimäär ainult üks tegur, mis määrab kulutuste valiku - ja isegi mitte kõige enam.

Eelarvepoliitika loob seevastu otsestelt uut raha, mida majandusse kulutada. See kantakse otse valitsuselt erasektori pangakontodele ja on valmis nõudlust tekitama. Erasektorilt pole muid otsuseid vaja. Ja ennekõike töötab see siis, kui baasintressimäär ei suuda enam olukorda aidata (näiteks kui see ei saa olla nullist madalam) ja kogu erasektor tegutseb protsükliliselt.

Kuidas soovitavad kaks mudelit reageerida majanduslikule tasakaalustamatusele poliitiliste vahenditega?

Majandusliku tasakaalustamatusega silmitsi seistes oleksid eelmainitud poliitiliste võimaluste soovitud sisuliselt erinevad, kuna need erinevad majanduse toimimise eeldustest. Seetõttu lükkab uusklassikalise kooli majanduspoliitika tagasi stiimulite kasutamise kogunõudluse suurendamiseks, sest see tooks kaasa hinnatõusu, kuna nende arvates on majandus alati täieliku tööhõive tasemel. Seetõttu väldiks see analüüsirida eelarvepoliitika kasutamist, kuna selle poliitika peamine eesmärk on mõjutada kogunõudlust. Neoklassikalise teooria jaoks parandab tasakaalustamatuse olukorrad hindade paindlikkus ja turu automaatsed mehhanismid. Need on selle uusklassikalise mudeli kohanemismehhanismid, mille tulemuseks on igasuguse muu avaliku sekkumise tagasilükkamine.

Mis puutub rahapoliitikasse, siis kuigi rahapakkumise kõikumine ei mõjuta pikas perspektiivis sissetulekut eriti (kuna pärast täieliku tööhõive saavutamist ei saa seda ületada), on lühiajalises perspektiivis need piisavad vahendid laiendada või vähendada kogunõudlust kui intressimäära kontroll tarbimist, investeeringuid ja krediiti. Kokkuvõttes ennustab uusklassikaline mudel, et

ekspansiivne eelarvepoliitika tagab ainult hinnatõusu, nii et selle mudeli kaitsjad soovivad makromajanduslike muutujate tasakaalustamatusse sekkumise peamise vahendina rahapoliitikat.

Vastupidi, keinslaste jaoks on peamine majandusse sekkumise vahend eelarvepoliitika, kuna sellel on otsene mõju kogunõudlusele. Riiklike kulutuste kõikumine põhjustab kogunõudluse ja sissetuleku kasvu. Kindlasti viib see kasv tarbimise uue suurenemiseni, mis avab paremaid ootusi, mis jällegi toovad investeringute kasvu veelgi. Seega toimub rida ahelreaktsioone, mis kokkuvõttes on sissetulekute ja sisemajanduse kogutoodangu (SKP) kasv suurem kui algselt algsete ootuste tekitatud, tänu Keynesiansi poolt multiplikaatori efektile. Seetõttu soovivad see mudel eelarvepoliitika ja koos sellega ka kogunõudluse järgi luua vajalikke muudatusi, mida tasakaalustamata majandusolukord võib vajada.

Keyneslaste jaoks ei erine rahapoliitika mehhanismid uusklassikalisest mudelist. Teisisõnu, kui intressimäär on kõrge, on agentidel rohkem stiimuleid säästa ja kui intressimäär on madal, on neil rohkem stiimuleid investeerimiseks ja tarbimiseks. Erinevus seisneb siiski rahapoliitika tõhususes. Esiteks seavad keyneslased kahtluse alla näiteks intressimäära langetamise kui majanduse elavdamise vahendi tegeliku mõju, leides, et investering on selline kõikuv muutuja, mis sõltub pigem muudest asjaoludest: oodatavast kasust, majanduse üldistest tingimustest ettevõtjate ootustest. Teiseks seavad keyneslased kahtluse alla rahapoliitika mõju majanduslanguse ajal. Kui majandus on ekspansiivsel trajektoiril, küsitakse ja antakse palju laene, stimuleerides pangaraha loomist. Majanduslanguse tingimustes seevastu väheneb pangaraha pakkumine, kuna rohkem laene makstakse tagasi kui võetakse. Siin tegutseb erasektor tsükliliselt ja muudab seetõttu kriisi suuremaks. Selles olukorras võib aidata ainult raha loomine defitsiidikulu abil. Katkeks ahel, mille kaudu rahakoguse varieerumine edastab majandusele rahalisi impulsse. Sel põhjusel väidavad keinslased, et rahapoliitika ei ole efektiivne tootmise, sissetulekute ja tööhõive suurendamiseks.

Tuginedes peamistele ideedele, milles iga mudel oma teooriaid ja eeldusi rajab, võiksime iga teooria ettepanekut lihtsustada järgmiselt:

Eeldused \ Mudel	Neoklassikaline mudel	Keynesiani mudel
Hind	Paindlik	Jäik
Tööhõive	Täistööhõive	Alahõive
Kohanemise mehhanism	Hinnad	Intressimäär, tulu
Avalik sekkumine	Ei, turud saavad ennast automaatselt reguleerida	Jah, majandus vajab reguleerimist
Fiskaalpoliitika	Ei, see toob kaasa ainult hinnatõusu, sest majandus on juba täistööhõive tasemel	Jah, see aitab majandusel ümber kalibreeruda, mõjutades tänu multiplikaatori efektile kogunõudlust
Rahapoliitika	Ainult lühiajaliselt tõhus - tasakaalustamatusse sekkumiseks kasutatav mehhanism	Ei, majanduskasvu, sissetulekut ega tööhõivet ei ole tõhus mõjutada

Iga majanduspoliitilise valiku tagajärjed

Äsja analüüsitud mudelid hõlmavad majandusprobleemide üle otsuste langetamisel erinevaid vaatenurki. Need probleemid on keerulised ja moodustavad majandusasutustele otsuse tasakaalustamatuse ilmnemisel võetavate meetmete kohta. Sellest hoolimata saab makromajanduslikele probleemidele läheneda piisavalt heade teadmistega tänu teoreetiliste ettepanekutele ja empiirilistele uuringutele. Kuid lõplikud otsused vastavad paratamatult lisaks teaduslikele andmetele ka nende vastuvõtjate eelistustele ja ideoloogiatele.

See näitab, et erinevate majanduspoliitikate tõhususe küsimus ei sõltu mitte ainult teoreetiliste mudelite raamistikust, vaid ka eesmärkidest, mida nad tahavad prioriteetsena saavutada. Kui eelarvepoliitika ja rahapoliitika oleksid võrdselt tõhusad, võivad mudelid ennustada, et sama mõju saavutatakse rahapakkumise või riiklike kulutuste suurendamise teel. Siiski on ilmne jaotamise efekt, mida ei võeta arvesse: kuigi tootmise ja ülemaailmse sissetuleku kasvu on lõpuks võimalik saavutada, pole see sama, kui seda naudivad näiteks kasumliku vara omanikud või töötud või pensionärid.

Tuleb arvestada erineva institutsioonilise raamistikuga, milles neid kahte poliitikat rakendatakse. Kuigi eelarvepoliitika allub - või vähemalt peaks see olema - rahva suveräänsuse asukohaks olevate parlamentide otsene kontroll, kujundavad rahapoliitikat keskpangad, institutsioonid, mida demokraatlik kontroll on palju vähem mõjutanud, eriti kuna neil on iseseisvaks saama. Lühidalt öeldes selgub, et kõigi majanduspoliitiliste meetmete tingimuseks on väärtushinnangud ja ideoloogilised eeldused ning ennekõike ühe või teise huvi ülimuslikkus sotsiaalsüsteemis.

Kriis: Maailma majanduslik häire ja vastuste vastutamine

Pärast majanduse tasakaalustamatuse teoreetiliste probleemide ja analüütiliste vahendite uurimist, mis võimaldavad majandusteadlastel nendest aru saada ja neile reageerida, uuritakse selles osas konkreetseid kriisinäiteid, mis asetavad esiplaanile nende tegelikkuse ja nende vastu võitlemiseks võetud poliitilised meetmed neid.

Kogu 20. sajandi jooksul oli maailmamajandus kasvuprotsessis väga ebastabiilne. Kolm ülemaailmset kriisi šokeeris maailmamajandust, samas kui nende taastumist kavandavad mudelid olid kogu aeg erinevad.

Suur depressioon ja Keynesi mudel

Sajandi vahetusel, pärast uue tehnoloogia ja maailmaturgude ilmumise soositud laienemisfaasi, sai Esimene maailmasõda alguse uuest majanduslanguse faasist. Sõda mobiliseeris miljoneid inimesi, kes lahutati tootmisest; kuid kui sõda lõppes ja kõik majandused taastusid, tekkis suur ületootmise kriis, mida süvendas ebapiisav nõudlus. Ajutiselt õitses majandus mürisevate kahekümnendate aastate jooksul, kuid lühiajaline jõukus ei suutnud varjata kõige olulisemate arenenud riikide sügavamaid struktuuriprobleeme. Kullastandardi kadumisest ja järgnevate rahvusvaheliste vahetuste raharegulatsiooni puudumisest tekkinud korratus põhjustas 1929. aastal uue kriisi, mida nimetatakse suureks depressiooniks.

Seni valitsesid tööstusriikide majanduspoliitikas liberaalse mudeli ideed. Seda teooriat järgides soovitasid liberaalsed ideed valitsustel mitte sekkuda, et proovida parandada majanduslikku tasakaalustamatust. Kuid turud näitasid võimetust massilist töötust ja kriise iseseisvalt lahendada. Just sel hetkel, nähes, et turg ei taga iseenesest tasakaalu, tegi Keynes ettepaneku, et riik võtaks uue aktiivse rolli majanduspoliitika mudeli abil, mis parandab tasakaalustamatust ja kompenseerib erakulutuste puudujäägid. 1930. aastatel hakkasid mitmed valitsused kulutama avalikele töödele või mis tahes tegevusele töökohtade loomiseks. See avaliku sektori kulutuste kasv ja sellest tulenev kogunõudluse laienemine (ekspansiivne eelarvepoliitika) võimaldas peredel suurendada oma tarbimist, mis omakorda võimaldas ettevõtetal oma kaupu müüa. Seetõttu oli tänu riigi sekkumisele ja mitmekordistavale efektile võimalik luua töökohti ja tootlik tegevus taastuda. Tegelikult kasvas II maailmasõja ajal valitsuste sekkumine majandusse tohutult kogu maailmas.

Pärast sõda muutus Keynesi majandusmudel üha populaarsemaks, kuna see sobis hästi uude reaalsusse. Sõjajärgse pikaajalise ja enneolematu majanduskasvu kombinatsioon ning nn heaoluriigi konsolideerimine (mida iseloomustavad laialatuslikud sotsiaalsed vajadused, mida katavad riiklikud kulutused) kinnitasid Keynesi koolivõidu. Neoklassitsistlikule mudelile väljakutse esitades selle puudustele ja vajalikele uutele sekkumismehhanismidele, sai Keynes enamikus arenenud riikides majanduspoliitika elluviimise suunaks enam kui kolmekümneks aastaks.

Naftakriis ja heaoluriigi lõpp

Teise maailmasõja lõpp avas uue kasvuperioodi, mis oli praktiliselt katkematu 1940. aastate lõpust kuni 1970. aastate keskpaigani. Maailma eksport ulatus 60 000 miljonilt dollarilt 1948. aastal kahele triljonile 1980. aastal, mis on hea näitaja nende aastate akumulatsiooniprotsessi ulatusest ja majanduse rahvusvahelistumisest. Heaoluriigi konsolideerumist ja koos sellega lääneriikide majanduse elatustaseme tõusu ning rahvusvaheliste investeringute laienemist nähti nii püsiva nähtusena, et maailmamajandust peeti stabiilseks ja lõplikuks majanduskasvu rajaks.

Nende aastate jooksul ilmnid aga uued majandushäired ja üldine majanduskasv ning ka heaoluriigi mudel olid tugevalt nõrgenenud. Tarbimise stabiilne tõusutrend (kogunõudluse laienemine) avaldas hindadele survet ja ettevõtted toetusid jätkuvalt odavale krediidile (madalad intressimäärad), tagamaks, et nende tootmisvõimsuse kasv kompenseeriks palgatõusu, mida töötajad pidevalt väitsid. Avalike kulutuste (elarvepoliitika) ja rahapakkumise (rahapoliitika) kasv lisas läänes ülekuumenenud majandust. Kõik need tegurid viisid 1973. aastal kriisini, kui naftahinnad tõusid hüppeliselt ja maailmamajandus jõudis korrarikkumiste ja teravate kriiside faasi, mis kestis hästi 1990. aastatel.

Nafta eksportivate riikide (OPEC) otsuse tõttu enneolematul viisil tõsta barreli hinda nägi nafta netoimportijatena tegutsenud Lääne riikide majanduse bilanss peaaegu koheselt halvenenud. Samal ajal kannatasid valitsused jätkuvalt tohutute kuludega. Esimesed vastused pidid jätkama Keynesi poliitika elluviimist riiklike investeringute suurendamiseks: sotsiaaltoetuste suurendamine töötuse kasvades ja kriisis olevate ettevõtete aitamine. Kuna aga kriis andis järjest vähem riiklike tulusid, selgus, et riigieelarve puudujääk suureneb, suurendades riigivõlga lakkamatult. See kõik tõi endaga kaasa majanduslanguse lääneriikides koos suure tootmise ja tööhõive languse, hinnatõusu ning rahapakkumise laienemisega, mis meelitas finantsspekulatsioone ja kogu majanduse finantseerimist.

Neoliberaalne mudel ja 2008. aasta finantskriis

Kõik eelöeldu tõi lühidalt kokku maailmamajanduse panoraami, kus domineerisid töötus, inflatsioon, avaliku ja välismaine defitsiit ning sellega kaasnenud sotsiaalsete rahutuste suurenemine. Sellise mõõtmega üldine kriis nõudis väga jõulisi reaktsioone, mis hakkasid ilmema juba 1970. aastatel Ladina-Ameerika sõjaväediktatuurides, mis olid esimesed režiimid, mis rakendasid hiljem kogu maailmas levinud liberaalseid meetmeid. Berliini müüri langemine 1989. aastal ja kogu endise sotsialistliku bloki langemine koos töötuse üldistumisega, mis oluliselt nõrgendas töölisklasse, löid poliitilised tingimused taastumiseks, mille eesmärk oli eelkõige kasu ärikasumi taastamisest. Teoreetiline tugi tuleks neoklassikaliste printsiipide käest, mis nüüdseks ümber nimetati neoliberalismiks.

Uute infotehnoloogiate kasutuselevõtt ning kaupade ja kapitali liikumise täieliku liikuvuse režiimide kehtestamine võimaldasid globaliseerida suure osa tootmistegevusest. See oli planeetide ühendamise ja neoliberalsete ideede ülekaalu uus majanduslik etapp, mis andis vastuse 1970. aastate suurele kriisile ja avas uue praktiliselt koormamata rahahäirete ajastule. Vahetult enne viimast suuremat kriisi 2007. aastal oli 93 süsteemset pangakriisi 117 riigis ja 17 riigis 113 finantsstressi episoodi.

Selles kontekstis võimaldas alates II maailmasõja lõpust väljakujunenud dereguleerimisprotsess pankadel levitada madala kvaliteediga kõrge riskiga finantstooteid, mis lõpuks saastasid kogu rahvusvahelist finantssüsteemi. Väga madalate intressimääradega andsid Ameerika Ühendriikide pangad sadu tuhandeid hüpoteeklaene inimestele, kes olid väga ebakindlas finantsolukorras. Need olid nn kõrge riskitasemega hüpoteegid, mida nimetatakse ka rämpsuhüpoteekideks või NINJA laenudeks, sest neid anti inimestele "Sissetulekut, tööd ja vara ei ole". Sellised kõrge riskiga hüpoteegid muudeti ja ühendati uuteks varadeks, mida pangad nimetasid elamuhüpoteegiga tagatud väärtpaberiteks (RMBS), st elamute hüpoteekidega tagatud kohustusteks või kommertshüpoteegiga tagatud väärtpaberiteks (CMBS), kui need olid kommertshüpoteegid. Neid omandasid investeerimisfondid (sageli pankade endi omanduses), kes omakorda tuletasid need uuteks toodeteks, tekitades seeläbi perversse ahela, sest kui esialgne hüpoteek maksaks enam, kaotaksid kõik järgnevad tooted kohe väärtuse.

Kui nende hüpoteekide maksmine lakkas, kuna oli hõlpsasti ette näha, et varem või hiljem hakkasid mõned pangad juba 2007. aasta alguses kahjumit registreerima või kuulutama välja isegi pankroti. Vähehaaval levis saastatus kogu maailmas, kraan sulgus ja selle investeeringu lõppedes tööpuudus mitmekordistus ning valitsused seisid 2008. aastal silmitsi järjekordse ülemaailmse kriisiga. Finantskriisist sai reaalmajanduse kriis. Ilma selged retseptid selle lahendamiseks näitasid kõik, et vajalik oleks riiklik ulatuslik sekkumine, kuid see pörkas vastu valitseva neoliberalse mõtlemisega.

Konservatiivne vastus: kokkuvõid

1970. aastate kriisile reageerimine, sealhulgas viimane 2008. aasta, on inspireeritud majanduspoliitikast, mille algatas konservatiivne revolutsioon, mis algas peaaegu samal ajal, kui võitsid Margaret Thatcher Suurbritannias ja Ronald Reagan USA-s valimised vastavalt 1979. ja 1980. aastal: konservatiivne, neoliberalne, turupõhine vastus majanduslikele, sotsiaalsetele ja poliitilistele probleemidele. Mõlemad juhid alustasid oma tingimusi kahe uue majanduspoliitilise eesmärgi sõnastamisega: inflatsiooni vähendamine ja avaliku sektori eelarvepuudujäägi vähendamine,

pakkudes samas usaldust turule kui mehhanismi, mis tagab koostöö asemel automaatse tasakaalu ja individualismi maksimaalse efektiivsuse.

Selle konservatiivse reageeringu rakendamine hõlmas rea struktuurse kohandamise poliitika rakendamist, mis kõrvaldas ummikud, mis mõjutasid eraalgatust, võimaldades ettevõtetel saada kasumit ja muuta sotsiaalse võimu tasakaalu. Nimetatud kohandamispoliitika keskendus kogunõudluse vähendamisele ja oli suunatud konkreetset välispuudujäägi vähendamisele, kasutades traditsioonilisi nõudlusinstrumente nüüd piiravas tähenduses: rahapakkumise ja krediidi kontroll, avaliku sektori kulutuste kärpimine, palkade kontroll ja devalveerimine omavääringus. Samal ajal kaasnesid selle mudeliga meetmed, mis leevendasid tööturu reegleid, liberaliseerisid finantsturge ja piirasid riigi sekkumist.

Neid struktuurseid kohandamisemeid on makromajanduslike korrigeerimismehhanismidena rakendatud enam-vähem intensiivselt peaaegu kõigis maailma riikides. Eriti pärast 2008. aasta suurt kriisi reageeris Euroopa Liit nn kokkuhoiupoliitika intensiivistumisega Troika rakendamisega. Troika oli Euroopa Komisjoni, Rahvusvahelise Valuutafondi ja Euroopa Keskpanka poolt teatavatele riikidele (Kreeka, Iirimaa, Portugal, Küpros, Hispaania, Ungari, Läti ja Rumeenia) ühiselt kehtestatud programm, millega kehtestati kokkuhoiumeetmed finantsabi vastu. Kriisist lahkunud võla lahendamiseks, kui riigid võtsid üle pangandussektori päästmisest tuleneva tohutu arve, tehti avalike ja eriti sotsiaalkulude osas väga suuri kärpeid, püüdes seega tagada, et valitsused ei peaks seda tegema. Nii suure arve ees. Need avaliku sektori kulutuste kärpimised tõid kaasa oodatust palju suurema negatiivse mitmekordistava efekti, mis selle parandamise asemel põhjustas majanduslanguse taasilmnemise peaaegu kogu Euroopas koos paratamatute tagajärgedega, mis põhjustasid suurema töötuse ja suurema võla. Samal ajal ja paradoksaalsel kombel astus Saksamaa, riik, kes ülalnimetatud riikides nende kokkuhoiumeetmete kõige tugevamalt rakendas, kriisile vastu, luues sisemajanduse nõudluse ergutamiseks ergutuspaketid.

Kokkuhoiumeetmeid rakendati ka vähem arenenud riikides. Nagu varem analüüsitud, järgnesid majanduskriisiprobleemidele välisvõla probleemid. Pärast konservatiivset reageerimist, mille peamine eesmärk on olnud riigieelarve puudujäägi vähendamine, tulid rahvusvahelised organisatsioonid "appi", andes laene, millega kehtestati ranged tingimusklauulid. Nii tagasid neile abi andvad asutused, Maailmapank ja Rahvusvaheline Valuutafond (IMF), et tärkava turumajandusega riikide valitsused vastaksid võlausaldajate suurriikide põhimõtetele ja huvidele. Maksetele reageerimiseks olid valitsused sunnitud vähendama tarbimist ja importi, samuti riiklike kulutusi, mida valitsevate liberaalsete veendumuste kohaselt peeti alati kahjulikuks.

Tagajärjed olid kõikjal kohutavad, kuid veelgi raskemad vaesemates riikides, kus heaoluriigi vähenemine tähendas vaesuse, töötuse ja sotsiaalsete rahutuste tohutut kasvu, mille rekordtasemega pole kunagi varem jõutud. Lühidalt, seni on kokkuhoiupoliitika võimaldanud ettevõtetel saada kasumit tagasi ja muuta sotsiaalse jõu tasakaalu, kuid nad ei ole suutnud tagada püsivaid stabiilsuse ja heaolu etappe ega ole vältinud suuri majanduslikke probleeme, näiteks massilist töötus, ressursside raiskamine, vaesus ja ebavõrdsus.

Vastutsükliline reaktsioon: milline võiks olla valitsuse investeering

Mitmes riigis esmane majanduspoliitika kriisi ohjamiseks on järginud ülalkirjeldatud kokkuhoiupoliitikat. Siiski on mõned näited riikidest, kes otsustasid võtta julgema seisukoha karmimate kokkuhoiumeetmete kõrvale heitmisel, mille Euroopa võlausaldajad olid kehtestanud.

Selles kontekstis näib Portugali hiljutine kogemus olevat üks esimesi näiteid sellistest antitsüklilistest majanduspoliitikatest.

2008. aasta kriisi tagajärjel oli Portugal 40 aasta jooksul kõige hullemas majanduslanguses. Aastatel 2011–2014 pankrotistus kümneid tuhandeid ettevõtteid, tööpuudus tõusis üle 17 protsendi ja sajad tuhandet noored kvalifitseeritud inimesed emigreerusid, põhjustades üle 4% töötavast elanikkonnast kahju. 2011. aastal pidas Passos Coelho valitsus Rahvusvahelise Valuutafondiga läbirääkimisi päästeabi järele, järgides hoolekandeesutuste teenuste kärpimise tüüpilist kokkuhoiuplaani, vähendades tööjõukulusid ja pensione ning erastades avalikke varasid, kõik nõudluse kokkuvarisemise viisid kokku. Selleks ajaks oli Lissaboni linnapea Antonio Costa märkinud, et need meetmed olid allutatud neoliberaalsele tegevuskavale, mis rahva ärakasutamise ja kapitali väljasaatmise asemel tõmbas selle ligi.

Pärast 2015. aastal Portugali peaministriks valimist läks Antonio Costa normi vastu, tühistades kokkuhoiumeetmed, mis olid mõjutanud tööaega, puhkusi ja makse, tõstes samal ajal kahe aasta jooksul alampalka 20 protsenti. Huvitaval kombel juhtis seda poliitikat, hoides tasakaalus riiklikke kulusid ja vähendades isegi eelarvepuudujääki. Costa poliitika tõstis inimeste sissetulekuid, alandades makse, eriti madalama palgaga inimestele, aidates elavdada sisemajandust ning tõsta sellega riiklikke investeeringuid ja vähendada töötust, kuid mitte endiselt eelarve võimekust üle pingutades. Lühidalt, ta ühendas eelarvedistsipliini ja tulude jaotamise.

Sellest hoolimata näitas see antitsükliline vastus paljude jaoks, et kriisist saab üle ilma töökohti ja elatustaset hävitamata; teiste jaoks tõi Costa vaid mõned muudatused majanduses ja tal on olnud õnne, et Euroopa üldine taastumine, naftahinna langus, ekspordi kasv ja turismibuum on teda tõstnud. Seetõttu väidavad kriitikud, et sisenõudluse kasv oli väike ja seda kompenseeris maksebilansi paranemine, mis võimaldas majanduse toitlustamist ilma välise rahastamisvajaduse suurendamiseta. Lisaks on riigi pikaajalise investeerimiskava puudumine, mille eesmärk on suurendada tootlikkust, ja pangandussektori nõrkus riigi edasise tee suhtes muret.

Praegu on veel liiga vara aru saada, kas sellised antitsükliliste vahendite tagasitulekud on kriisi korral edukad meetmed. Portugali puhul võis lõpuks riigile makromajandusliku olukorra paranemine tänu Euroopa taastumisele lihtsalt kasuks tulla. Kuid Costase valitsuse põhiline veendumus, et töötuse vähendamise ja inimeste sissetulekukindluse suurendamise kaudu tugevdatakse, võib olla uue muutuse algus globaalses poliitmajanduses, kuna tema ideede kohaselt on enesekindlus majanduse suureks tõukejõuks. taastumine.

Poliitilise majanduse roll: Täiendavad nõuanded

Viimastel aastatel on neoliberalsest kohanemispoliitikast inspireeritud globaliseerumine toonud kaasa usaldusväärse aruande sissetulekute ja rikkuse jaotuse kohta järjepideva jõukuse ülekandmise tööjõult kapitalile, äärealadelt keskele ja vaeseimatelt elanikkonnarühmadelt enim soodsatele.³

³ World Inequality Report 2018 kohaselt: viimastel aastakümnetel on sissetulekute ebavõrdsus kasvanud peaaegu kõigis riikides, kuid erineva kiirusega, mis viitab institutsioonide ja poliitike tähtsusele ebavõrdsuse kujundamisel. Alates 1980. aastast on sissetulekute ebavõrdsus kiiresti kasvanud Põhja-Ameerikas, Hiinas, Indias ja Venemaal.

Kõiki kaalutlusi arvesse võttes on üllatav, et viimastel aastatel rakendatud majanduspoliitika, mille rahvusvahelised organisatsioonid on mõnikord ilma ettekäändeta kehtestanud, põhineb meetmetel (peamiselt inflatsiooni ja eelarvepuudujäägi radikaalsel kontrollimisel), millel puudub piisav teoreetiline või empiiriline tugi kirjanduses, kui seda esitatakse väljaspool lihtsat retoorikat.

See kõik võimaldab kahtlustada, et majanduspoliitikat ei teostata mitte objektiivsete kriteeriumide või neutraalsete huvide alusel, vaid pigem väga olulise sotsiaalse konflikti tõttu ja suure ebavõrdsuse tingimustes, nii et ainult võimsaimad subjektid ja institutsioonid saavad valitsusi mõjutada vastu võtta poliitikat, mis neid kõige rohkem huvitab. Need osalejad teevad seda tagamaks, et nende majanduslikke, rahalisi ja poliitilisi huve kaitsev majanduspoliitika oleks kõige parem.

Seetõttu peame mõistma selle kõige konservatiivsema majandusteaduse toimimist, mille heakskiit on status quo, võimsate levitamishandidega ja mis taandab ühiskonnad individuaalsuse ja ratsionaalse käitumise väljale, on tegelikult üksnes kasumi huvides. Kõigil on kiiresti vaja mõista, et iga majanduspoliitilise otsuse taga on huvi valiku vastu.

Alates 1980. aastast kuni 2018. aastani on 1% maailma kõige paremini teeninud töötajad hõivanud sellest rikkusest kaks korda rohkem kui 50% kõige vaesemad inimesed.

Sõnastik

- **Makromajandus:** makromajandus on majandusteooria rida, mis selle asemel, et läheneda probleemidele individuaalsest vaatenurgast, kaalub neid, pidades majandust majandussuhete kogumiks või teisisõnu osade liitmiseks. Seega, kui me räägime rahvusriigi majandusest ja kõige olulisematest küsimustest, mida saab majanduse kogutalitluse osas hallata: täistööhõive, majanduskasv, hinnastabiilsus ja õiglane üürjaotus.
- **Uusklassikaline mudel:** Uusklassikaline mudel põhineb hüpoteesil, et majandus saavutab automaatselt täieliku tööhõive ja seetõttu on kogu pakkumine fikseeritud teatud koguses, mis on hindadele täiesti elastne. Lisaks kehtestatakse sellega, et hinnad on täiesti paindlikud, et nad saaksid vajaduse korral tõusta või langeda, et automaatselt parandada ebavõrdsust, mis võib tekkida pakkumise ja pakkumise vahel. Nendes tingimustes lükatakse nõudluse kaudu sekkumine tagasi, kuna see tooks kaasa ainult hinnatõusu.
- **Keynesi mudel:** Keynesi mudel põhineb kaalutlusel, et hinnad on väga jäigad, seega ei saa nad iseenesest tasakaalu tagada. Seetõttu võib tekkida tasakaal tööpuudusega. Kui viimane juhtub, on kasulik sissetuleku ja tööhõive saavutamiseks pöörduda nõudluse kasvu poole.
- **Koondnõudlus:** kogunõudlus on makromajanduslik näitaja kogu majanduses toodetud valmistoodete ja teenuste nõudluse kogumahust. Kogunõudlust väljendatakse nende kaupade ja teenuste eest vahetatud rahasummana kindla hinnataseme ja ajahetke korral. Teisisõnu on see kogutarbimise, investeeringute ja riiklike kulutuste summa.
- **Kogupakkumine:** Kogupakkumine on kaupade ja teenuste toodangu kogus, mida kogu majanduse ettevõtted on nõus olemasolevate hindade erineval tasemel turule tooma. Kogupakkumist mõjutavad paljud tegurid: majanduslikult aktiivse elanikkonna kättesaadavus, aktsiakapital ja tehnoloogia. Kõik need tegurid, kui need on kokku liidetud, määravad majanduse tootmise taseme.
- **Inflatsioon:** Inflatsioon või teisisõnu hindade ebastabiilsus on rahva majanduse väga negatiivsete häirete üks põhjusi. Inflatsiooniga võitlemine ning majanduskasvu ja tööhõive mõjutamata jätmine on lahendamata probleem. Traditsiooniliselt on inflatsioonil olnud kolm peamist seletust: nõudlusepoolne surumine, mis tekib liigse kulutamissurve tõttu; kulude surumine, surve, mis tuleneb kuludest, peamiselt palkadest; ja struktuurne inflatsioon, mis seletab hinnatõusu, mis on osa majandussüsteemi üldisest olemusest.
- **Protsüklliline ja antitsüklliline poliitika:** need viitavad valitsuse rakendatud strateegiale, mis on positiivselt (protsüklliline) või negatiivselt (antitsüklliline) korrelatsioonis sisemajanduse kogutoodangu (SKP) majandustsükli kõikumistega. Protsüklliline eelarvepoliitika toimub siis, kui

valitsused otsustavad majanduskasvu ajal suurendada riiklikke kulutusi ja vähendada makse, majanduslanguse ajal aga kulutusi vähendada ja makse tõsta. Vastutsükliline eelarvepoliitika toimib seevastu buumiperioodil kulutuste vähendamise ja maksude tõstmisega inflatsiooni ja võla kontrollimiseks ning majanduslanguse ajal kulutuste suurendamise ja maksude kärpimisega, et tekitada nõudlust, mis võib majanduslikku buumi juhtida.

Viited

- Alvaredo F., Chancel L., Piketty T., Saez E., et al. (eds.) (2018) World inequality report 2018. Cambridge, Massachusetts, The Belknap Press of Harvard University Press.
- Attali, J. & Ostroviesky, H. (2009) ¿Y después de la crisis qué --?: propuestas para una nueva democracia mundial. Barcelona, Gedisa.
- Bergara, Mario E., Nora Berretta, & Umberto DellaMea Palumbo (eds.) (1999) Economía para no economistas. Montevideo, Dep. de Economía, Fac. de Ciencias Sociales, Univ. de la República.
- Fitoussi, J.; Stiglitz, J. (2009). The ways out of the crisis and the building of a more cohesive world, Working Paper No. 17 (Paris, Observatoire Française des Conjonctures Économiques (OFCE)).
- Glassner, V. (2010). The public sector in the crisis, Working Paper No. 7 (Brussels, European Trade Union Institute (ETUI)).
- Hepp, A., (ed.) (2016). The communicative construction of Europe: cultures of political discourse, public sphere and the Euro crisis. Transformations of the State. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Heinemann, F., Klüh, U. & Watzka, S. (2017) Monetary Policy, Financial Crises, and the Macroeconomy: Introduction. In: Frank Heinemann, Ulrich Klüh, & Sebastian Watzka (eds.). Monetary Policy, Financial Crises, and the Macroeconomy. [Online]. Cham, Springer International Publishing. pp. 1–16.
- Hicks, J. R. (1976). La crisis de la economía keynesiana. Labor. Cap. III.
- Horn, G. et al. (2009). From the financial crisis to the world economic crisis: The role of inequality, Macroeconomic Policy Institute (IMK) Policy Brief, Oct. (Düsseldorf, Hans Böckler Stiftung).
- International Labour Office (ed.) (2011) The global crisis: causes, responses and challenges. Geneva, International Labour Office.
- Komorowski, J. (2015) Monetarism and the Battle with the Global Economic Crisis. International Journal of Business Administration.
- Krugman, P. (2009). El retorno de la economía de la depresión y la crisis actual. Barcelona: Crítica.
- Krugman, P. (2010). "Myths of austerity" in The New York Times, 1 Jul.
- Krugman, P., Wells, R. y Olney, M. L. (2012). Fundamentos de Economía. Reverte. Cap. 18.
- Middleton, R. (1985). Towards the managed economy: Keynes, the Treasury, and the fiscal policy debate of the 1930s. London ; New York, Methuen.
- OECD. (2020). The territorial impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government.
- Say, J. B. (2001). Tratado de Economía Política. Fondo de Cultura Económica. Cap. XV.
- Snooks, G.D., Australian National University & Economics Program (2008) Recession, depression, and financial crisis: everything economists want to know but are afraid to ask. Canberra, ANU Global Dynamic Systems Centre.
- Starke, P., Kaasch, A. & van Hooren, F. (2013). The Welfare State as Crisis Manager. [Online]. London, Palgrave Macmillan UK.

Steger, M. B. (2011). Neoliberalismo: una breve introducción. Alianza Editorial.

Stiglitz, J.E. (2009) The Current Economic Crisis and Lessons for Economic Theory. Eastern Economic Journal. [Online] 35 (3), 281–296.

Stockhammer, E. (2016) Neoliberal growth models, monetary union and the Euro crisis. A post-Keynesian perspective. New Political Economy.

Torres López, J. (2015) Economía política (5a. ed.). [Online]. Madrid, Larousse - Ediciones Pirámide].

Wise, P., Hall, B., (2019). Portugal: a European path out of austerity? In Financial Times, 19 April.

Wharton University (2018). Portugal's Economic Recovery: How Much Came from Ditching Austerity? Access <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/portugals-economic-recovery-how-much-came-from-ditching-austerity/>

3. Koolitusmaterjalid

Tegevus 1.1: Mudelite viktoriin

Ülevaade

Tegevus on mõeldud õpilastele nende kahe mudeli erinevuste arvessevõtmiseks nende pakutava sekkumise tüübi osas. Sellega kaasneb järeltegevus, et jätkata kodus või järgmises tunnis.

Eesmärgid

- Ergutada mõtlema selgitatud teoreetiliste kontseptsioonide üle
- Uurida eelarve- ja rahapoliitika peamisi mehhanisme
- Esitada mõned põhifaktid neoklassikalise ja Keynesi mudeli kohta

Materjalid ja aeg

Materjale pole vaja. Aega saab reguleerida 30 minutist tunni

Grupi suurus

Minimaalselt 10 inimest

Juhised koolitajatele

1. Jagage klass väikestesse rühmadesse.
2. Õpetaja loeb ette iga vooru küsimused (vt allpool viktoriiniküsimusi) - igas voorus on 3 vooru, milles on 3 küsimust.
3. Vastavalt publiku mõistmise tasemele võiks õpetaja otsustada jätkata tegevust viktoriinina või jagada vastuseid kaartidel, mille õpilased peaksid valima iga küsimuse tühjade kohtade täitmiseks. Vaadake allpool vastuseid kahes erinevas vormingus.
4. Pärast iga ringi annab õpetaja küsimustele vastused ja innustab arutlema. Kokku peaks see osa tegevusest võtma aega 20 kuni 30 minutit.
5. Tegevust võiks täiendada ülalkirjeldatud jälgimissegmendiga, et täita üks tund tegevust.

Küsimused

1. Tooge välja vähemalt kaks erinevust neoklassikalise ja Keynesi mudeli lähtehüpoteeside vahel.

2. Mudeli jaoks peaks riik sekkuma, püüdes tasakaalustada majanduslikku tasakaalustamatust.
3. Eelarvepoliitika mõjutab ja rahapoliitika mõjutab ...
4. Uusklassikaline mudel mõistab, et parim tasakaal majandusliku tasakaalustamatuse korral on ...
5. Keynesi mudel mõistab, et parim tasakaal majandusliku tasakaalustamatuse korral on ...
6. Mis on mitmekordne efekt?
7. Kas maksuvähendus on element, mis määratleb eelarve- või rahapoliitikat?
8. Kes määrab rahapakkumise?
9. Kas rahapoliitika võib tarbimist mõjutada?

Vastused

1.

	Neoklassikaline	Keynesian
Hinnad	Paindlik	Jäik
Tööhõive	Täistööhõive	Alahõive
Avalik sekkumine	Ei, turud saavad ise reguleerida	Jah, majandus vajab reguleerimist

2. Keynesian
3. Eelarvepoliitika mõjutab **kogunõudlust** ja rahapoliitika **rahapakkumist**
4. Rahaline
5. Eelarve
6. Rida ahelreaktsioone, mis juhtuvad pärast seda, kui avaliku sektori kulutused (eelarvepoliitika) laiendavad kogunõudlust ja suurendavad lõpuks erasissetulekut ja toodete kasvu suuremal määral kui algne stiimul.
7. Eelarve
8. Valitsus / keskpank
9. Jah, teisejärgulisena. Rahapakkumise suurenemisel intressimäär väheneb ja reaalsed muutujad, nagu tarbimine ja investeeringud, laienevad, kuna inimestel on ühelt poolt vähem stiimuleid säästa ja rohkem stiimuleid pangakrediidi saamiseks, kuna nende maksumus on madal (madalad intressimäärad). teiselt poolt, luues seetõttu stiimuleid tarbimise või investeeringute finantseerimiseks krediitidega.

Viktoriini kaardid (printimiseks)

Paindlikud hinnad	Jäigad hinnad
Täistööhõive	Alahõive
Turud saavad ise reguleerida	Turud ei saa ise iseenesest reguleerida, vaid vajavad reguleerimist
Keynesian	Kogunõudlus
Raha pakkumine	Rahaline
Eelarve	Rida ahelreaktsioone, mis juhtuvad pärast seda, kui avaliku sektori kulutused (fiskaalpoliitika) laiendavad kogunõudlust, suurendavad lõpuks erasisetulekut ja toodete kasvu rohkem kui algselt stimuleeritud.
Eelarve	Valitsus / keskpank
Jah, teisejärgulisena. Kui rahapakkumine suureneb, intressimäär väheneb ja reaalsed muutujad, nagu tarbimine ja investeeringud, laienevad, kuna inimestel on ühelt poolt vähem stiimuleid säästa ja rohkem stiimuleid pangakrediidi saamiseks, kuna nende maksumus on madal teisest küljest seetõttu stiimulite loomine tarbimise või investeeringute finantseerimiseks krediitidega.	

Tegevus 1.2: Järelviktoriin.

Seda tegevust võib kasutada viktoriinitegevuse jätkuna klassisisesena või anda kodutööna.

Eesmärgid

- Laiendada viktoriini tegevusest õppimist
- Aidata õpilastel mõista, kuidas makromajanduslikud muutujad reaalmajanduses toimivad.

Sammud

1. Vastuste ülevaatamisel märgib õpetaja õiged tahvlile.
2. Iga viktoriinirühm valib mudeli ja poliitika, mida kaitsta kui parimat majanduse tasakaalustamatuse lahendamiseks. Õpilastel võib olla lubatud õppematerjal (tabel) orienteerumiseks kaasa võtta.
3. Kutsuge õpilasi nende üle oma rühmas arutlema, sealhulgas arutlema eelduste ja mõjude üle.
4. Paluge igal rühmal esitada oma argumente laiemale rühmale. Lähtudes iga mudeli ülevaatest, peaksid nad selgitama, kuidas nad mõistavad, kuidas selle mudeli fiskaal- ja rahapoliitika reaalmajandust mõjutab ja kuidas iga mudel oma mõju prognoosib.

Tegevus 2: Meediauuringud

Ülevaade

Meediauurimine majandusteemadel, mis kavatseb aidata õpilastel muuta need väljaanded kättesaadavamaks. Õpilastel soovitatakse otsida meedianäiteid erinevatest riikidest ja leida erineva vaatenurgaga näited, et õpilastele oleks selgem, kuidas uudiseid võiks kallutada.

Eesmärgid

- Tutvustada õpilasi majandusuudiste lugemisega ja arendada oma oskusi meediakirjaoskuse alal
- Õpetada õpilastele, et viis, kuidas me saame teavet majanduse kohta, on kallutatud
- Püüda tuvastada riikide kohaldatud kokkuhoiumeetmeid või avalikke ergutusmeetmeid

Materjalid ja aeg

Majanduskriise arutavad ajaleheartiklid. Õpetaja otsustab, kas tegemist võib olla globaalse või kohaliku kriisiga; mõni ülalkirjeldatud kriis või mõni teine. Ideaalis põhineksid artiklid samal kriisil, kuid erinevatest allikatest.

Materjali peaks andma õpetaja. Tegevus peaks kestma 45 minutit kuni üks tund.

Grupi suurus

Igasugune suurus

Juhend koolitajale

1. Paluge õpilastel jagada rühmadesse. Meediumireportaažide koopiad asetatakse laudadele näoga alla ja nummerdatakse. Kordamööda valib iga rühm artikli.
2. Iga rühm peaks lugema tüki läbi ja arutama selle üle, püüdes tuvastada võimalikke eelarvamusi. Näiteks peaksid nad tuvastama fakte, arvamusi, spekulatsioone ja nii edasi.
3. Võib-olla on mõned küsimused, mis võiksid artikli analüüsimisel lähtuda (õpetaja võib otsustada seda muuta):
 - a. Kas õpilased on allikaga tuttavad?
 - b. Kas õpilased saavad tuvastada, kuhu artikli võiks kirjutada?
 - c. Kas see pakub fakte või arvamust?
 - d. Kas artiklis käsitletakse ainult majanduslikku perspektiivi või ka poliitilist ja sotsiaalset sfääri?

- e. Kas see materjal aitab neil paremini arutada arutatavat kriisi või muutis see selle segasemaks?
 - f. Kas erinevatest allikatest olid erinevad vaatenurgad?
 - g. Kas õpilased suudavad märgata mõnda uuritud märksõna?
 - majanduspoliitika
 - määrus
 - heaoluriik
 - riiklikud investeeringud
 - neoliberalism
 - Tagasihoidlikkus
 - h. Kas artikkel kaitseb mingit seisukohta valitsuse sekkumise osas?
1. Mõne aja pärast annab iga rühm aru, selgitades oma vastuseid küsimustele ja kõike muud, mida nad arutasid. Teised õpilased saavad neid lugupidavalt kahtluse alla seada. Pange selle tegevuse tulemused tahvlile kirja.

Soovitatud allikad:

- Financial Times
- The Economist
- The Wall Street Journal
- International newspapers as well (El País, The Guardian, etc)
- Kohalikku majandus / poliitiline majandusmeediat on tungivalt soovitatav
- ka rahvusvahelised ajalehed (El País, The Guardian jne)

Näited:

Chris Giles for Financial Times : *Global economy: the week that austerity was officially buried.* [Link](#)
The Economist: *Beyond crisis management, Bold ideas for solving America's financial mess.* [Link](#)

Tegevus 3: Rollimäng

Ülevaade

Interaktiivne tegevus, mis loob klassiruumi aruteluks.

Neid kahte erinevat mudelit (kokkuhoid vs stiimul) tuleks kasutada nende „puhtas” esinduses, kuid selgitame, et tegelikkuses on valitsuste otsused nüansirikkamad ega ole mustad ega valged.

Eesmärgid

- võimaldada õpilastel saada teadlikuks erinevatest poliitökonoomia teooriatest
- Arutelu- ja analüüsioskuste edendamine
- Tekitada huvi ja arutelu kriisi ohjamise erinevate viiside üle

Materjalid ja aed

Fotode koopiad (allpool) koos erinevate majandusliku tasakaalustamatusega olukordadega Selgitus ja rühma aktiivsus on hinnanguliselt vahemikus 20 kuni 30 minutit. Viimane arutelu peaks kesta umbes 30 minutit vastavalt rühmade arvule.

Grupi suurus

16 inimest minimaalselt

Juhend koolitajatele

1. Jagage õpilased paarirühmadesse, mis hiljem jagunevad uuesti pooleks.
2. Numeriseerige allpool olevad kaardid ja paluge õpilasgruppidel igaüks kaart valida. Iga kaart sisaldab erinevat majanduslikku tasakaalustamatust.
3. Paluge rühmadel lugeda ja arutada läbi iga probleemne olukord ja mõelda, milliseid soovitusi iga mudel (neoklassikaline või keyneslane) kasutaks. Selleks tuleks iga rühm jagada pooleks ja mängida rollimängu, esindades ühte mõlemast majanduskoolist.
4. Pärast arutelu oma rühmades astub iga rühm omakorda seisukohale ja esitab oma argumenti. Selleks korraldage ruum, et kõnelevad võistlejad saaksid klassiruumis keskse koha, korraldades ülejäänud õpilastele istekohad kuulamiseks ja jälgimiseks.
5. Pärast iga rühmaarutelu peaks õpetaja paluma publikul (ülejäänud õpilased) hääletama, millist lahendust nad toetaksid ja miks.
6. Õpilaste suunamiseks, millist rolli peaks igaüks võtma, peaksid nad selgitama oma positsioone, püüdes vastata MIDA, KUIDAS ja KES. Siin on analüüsi juhendamiseks mõned küsimused:
 - a. Kas riik peaks sekkuma või mitte?

- b. Kui jah, siis kuidas?
- i. Eelarvepoliitika: avaliku sektori kulutuste laiendamine (toetuste andmine, maksude vähendamine jne); või selle vähendamine (maksude tõstmine, riigivara erastamine jne) ii. Rahapoliitika: rahapakkumise laiendamine ja sellega intressimäärade langetamine, mis soodustab tarbimist ja investeringuid; või rahapakkumise vähendamine ja koos sellega intressimäärade tõstmine, soodustades seetõttu säästmist ja raha majandusest eemaldamist.
- c. Kui ei, siis kuidas? i. Jättes turu ise reguleerima, võimaldades nõudluse ületamise korral hindadel tõusta või ülepakkumise korral alandada. ii. Automaatmehhanismide abil: olemasoleva kapitalivarude ammendumine, mis nõuab selle asendamist ja seega tööjõuvajaduse suurenemist
- d. Kas võetud meetmed sarnanevad pigem kokkuhoiuplaaniga või avaliku sektori investeringutega?
- e. Millised võivad olla sotsiaalsed mõjud? / Milline ühiskonna sektor saab sellest kõige rohkem kasu?

Probleemikaardid

Inflatsioon: hinnad tõusevad kiiremini kui palgad ja nominaalsed intressimäärad. Kui hinnad tõusevad kiiremini kui palgad, väheneb tarbimine; investeringud vähenevad ka protsessi suure volatiilsuse ja ebakindluse tõttu.

Majanduslangus: negatiivse majanduskasvu periood ehk teisisõnu majanduse mahu langus. Kui majandustegevus aeglustub, väheneb tarbimine ja ettevõtete varud suurenevad.

Võlakriis: valitsus suurendab nende kulusid, samal ajal kui sissetulekud vähenevad

Töötus: töötajate nõudluse ja pakkumise tasakaalustamatus. Selle põhjuseks on majandustsükli kõikumine, kuna kulud on kasvanud ja ettevõtted peavad vähendama töötajate arvu, et hüvitisi mitte kaotada.

Ebavõrdsus: ebavõrdsuse suurenemine rikkuse suureneva kontsentratsiooni tõttu jõukate elanike niigi kõrgel tasemel, mille tulemuseks on enamuse elatusaseme halvenemine.

Tegevus 4: Vali oma kriis

Ülevaade

Tegevus kriisi ja majandusajaloo tundmaõppimiseks.

Eesmärgid

- Anda ajalooline perspektiiv tänapäeva kriisile.
- Varustada õpilasi vahenditega majanduskriisi ja nendeni viinud sündmuste uurimiseks.
- Julgustada õpilasi kriitiliselt mõtlema kriiside ühiste ja erinevuste üle.

Materjalid ja aeg

Kriisi ajakava fotokoopia. See tegevus peaks toimuma kahe päeva jooksul. Esimesel päeval tutvustab õpetaja tegevust (15 minutit); järgmisel sessioonil esinevad õpilased oma ettekannetega (aeg sõltub õpilaste arvust ja rühmakorraldusest, kuid see võib kesta ühest tunnist kahe tunnini).

Juhised treeneritele

1. Pärast kaasaegse kriisiajakava läbilugemist jagage õpilased vastavalt huvikriisile väikestesse rühmadesse (mitte vähem kui kaks, võimalusel mitte rohkem kui neli).
2. Igal rühmal palutakse teha põhjalik uurimus nende valitud kriisi kohta. Püüdke vältida kahe rühma kahekordistamist samal sündmusel.
3. Pärast kodust uurimist teeb iga rühm ettekande enda valitud kriisisündmusest. Esitlus peaks kestma umbes 15 minutit. Abimaterjalid, nagu toitepunktid või plakatid, on teretulnud.
4. Õpilased peaksid meeles pidama järgmisi punkte, mida oma esitluses arvesse võtta:
 - a. Mis olid kriisi põhjused?
 - b. Millist sektorit see kõige rohkem mõjutas?
 - c. Kas valitsus astus midagi ette? Kui jah, siis milline(d)?
 - d. Kas rahvusvahelised organisatsioonid sekkusid?
 - e. Milliseid majanduspoliitilisi otsuseid rakendati? Kokkuhoid või avalik toetus?
 - f. Kas riik parandas oma olukorda? / Kas lahendus leiti?
 - g. Kas on võimalik tuvastada, kas tulu on ümber jaotatud?

Kriisi ajaskaala

1970. aastate lõpus, 1980. aastate alguses Ladina-Ameerika võlakriis: nn kaotatud kümnendi nime all laenasid Ladina-Ameerika riigid rahvusvahelistelt asutustelt tohutul hulgal raha, kogudes välisvõlga, mida hiljem ei suudetud tagasi maksta.

1997. aasta Aasia finantskriis: kriis algas Tais, kuna pärast tohutu välisvõla koormuse omandamist põhjustas pankrot nakkusefekti, mis levis ka nende lähimatele naabritele.

1998. aasta Venemaa finantskriis: Venemaa valitsuse rubla devalveerimine takistas nende võla tagasimaksmist. Kriis mõjutas tõsiselt paljude naaberriikide majandust.

2001. aasta Argentina suur depressioon: Venemaa ja teiste piirkondlike madalseisude mõju koos peso ja dollari vahelise ebastabiilsuse põhjustatud majandusliku ebastabiilsusega põhjustas kohutava majanduskriisi, milleks oli kõrge tööpuudus, rahutused, valitsuse kukkumine ja riigi välisvõlg.

2000-ndate aastate alguse punktmull: aktsiaturu kokkuvarisemine, mille põhjustas 1990. aastate lõpus Internetiga seotud ettevõtete liigne spekulatsioon.

2009. aasta Kreeka valitsuse ja võlakriis: riigivõlakriis, millega Kreeka puutus kokku aastatel 2007–2008 toimunud finantskriisi tagajärjel.

2008–2014 Suur majanduslangus Hispaanias: leidis aset pärast 2008. aasta finantskriisi. Hispaania kriisi peamine põhjus oli eluasememull ja sellega kaasnev püsivalt kõrge SKP kasvutempo.

2020. Ülemaailmne tervisekriis Covid-19 tõttu.

Võimalikud allikad

- Britannica Encyclopaedia
- IMF
- UNCTAD
- The World Bank

4. Interaktiivne õppematerjal

Viktoriin

Ülevaade

Tegevus on mõeldud õpilastele, et nad saaksid arvesse võtta kahe mudeli erinevusi nende pakutava sekkumise tüübi osas. Sellega kaasneb järeltegevus, et jätkata kodus või järgmises klassis.

Küsimused

1. Näidake, milline neist neoklassikaliste ja Keynesi mudelite lähtehüpoteesidest vastab tõele:

- Hinnad: neoklassikaline mudel eeldab, et need on paindlikud, Keynesi eeldab, et need on jäigad
- Hinnad: neoklassikaline mudel eeldab, et need on jäigad, Keynesi eeldab, et need on paindlikud
- Keynesi mudel eeldab, et turud saavad end automaatselt reguleerida
- Neoklassikaline mudel eeldab, et majandus on täistööhõive tasemel
- Keynesi mudel eeldab, et majandus on täistööhõive tasemel

Õiged vastused: a) ja d)

2. _____ mudeli puhul peaks riik sekkuma, püüdes tasakaalustada majanduslikku tasakaalustamatust.

- Keynesi
- Neoklassikaline

Õige vastus: a)

3. Fiskaalpoliitika mõjutab _____ ja rahapoliitika mõjutab _____

- Raha pakkumine / kogunõudlus
- Intressimäärad / kogunõudlus
- Kogunõudlus / rahapakkumine
- Mitte ükski ülalmainitutest

Õige vastus: c)

4. Neoklassikaline mudel mõistab, et majanduse tasakaalustamatuse korral on parim poliitika

- _____
- Fiskaalne
 - Rahaline

Õige vastus: b)

5. Keynesi mudel mõistab, et parim poliitika, mida majanduse tasakaalustamatuse korral kasutada, on _____
- a) Fiskaalne
 - b) Rahaline

Õige vastus: a)

6. Mitmekordistav efekt viitab ahelreaktsioonidele, mis toimuvad pärast seda, kui kogunõudlust suurendavad avaliku sektori kulutused (eelarvepoliitika) ja mis lõppkokkuvõttes suurendab eratulu ja SKT kasvu suuremal määral, kui algse stiimuli tekitas.
- a) Tõsi
 - b) Vale

Õige vastus: a)

7. Kas maksude alandamine on element, mis määrab fiskaal- või rahapoliitika?
- a) Fiskaalne
 - b) Rahaline

Õige vastus: a)

8. Kes määrab rahapakkumise?
- a) Tarbijad
 - b) Erapangad
 - c) Valitsus/keskpank

Õige vastus: c)

9. Kas rahapoliitika võib tarbimist mõjutada?
- a. Ei, tarbimist ei mõjuta rahapoliitika, kuna see ei mõjuta hindu
 - b. Jah, kuigi sekundaarse mõju kaudu. Kui rahapakkumine suureneb, siis intressimäär langeb ja reaalsed muutujad, nagu tarbimine ja investeeringud, laienevad. Seda seetõttu, et ühelt poolt on inimestel vähem stiimuleid säästa ja teisest küljest rohkem stiimuleid pangalaenu hankida, kuna nende kulud on madalad (madalad intressimäärad), mis tekitab stiimuleid tarbimise või investeeringute rahastamiseks krediidiga.

Õige vastus: b)

Creative commons advice

Autor: Lía Barrese and Matilde Martínez ITD -Innovación, Transferencia y Desarrollo

This text is published under the terms of the Creative Commons License: by-nc-nd/3.0/ The name of the author shall be as follows: by-nc-nd/3.0/ Lía Barrese and Matilde Martínez, ITD -Innovación, Transferencia y Desarrollo, Erasmus+ Programme for Adult Education of the European Union. The text and materials may be reproduced, distributed and made publicly available for non-commercial purposes. However, they may not be edited, modified or altered in any way.

Copyright information on images can be found directly under the images.

Disclaimer Erasmus+

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.